

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Katowicach

LKA.410.023.01.2016

P/16/040

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/16/040 – funkcjonowanie placówek wsparcia dziennego dla dzieci.
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Katowicach
Kontroler	Anna Hulboj, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKA/163/2016 z dnia 12 września 2016 r. (dowód: akta kontroli str. 1 – 2)
Jednostka kontrolowana	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej ¹ w Siemianowicach Śląskich, ul. Szkolna nr 17, 41-700 Siemianowice Śląskie
Kierownik jednostki kontrolowanej	Jan Jeleń, Dyrektor MOPS (dowód: akta kontroli str. 3)

Ocena ogólna

II. Ocena kontrolowanej działalności

W ocenie NIK, w okresie objętym kontrolą² MOPS zapewniał wsparcie dzieciom, które miały trudności w nauce, na skutek niekorzystnych warunków środowiskowych, a ich rodziny były niewydolne w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, prowadząc m.in. Specjalistyczną Placówkę Wsparcia Dziennego dla Dzieci³, w dzielnicy Centrum, w której mieszkało 80% korzystających ze wsparcia pomocy społecznej. MOPS posiadał rozeznanie dotyczące liczby rodzin zagrożonych kryzysem lub przeżywających trudności w sprawowaniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Monitorowano sytuację dzieci z takich rodzin, choć nie opracowano procedur / zasad identyfikacji i monitorowania takich rodzin.

MOPS oferował rodzinom dzieci pomoc w zakresie wzmacniania kompetencji rodzicielskich, m.in. w formie konsultacji psychologicznych, pedagogicznych, grup wsparcia, treningu umiejętności społecznych, budżetowych oraz umiejętności wychowawczych.

Opieka w formie placówki wsparcia dziennego nie była dostępna dla wszystkich dzieci tego potrzebujących. Mając na uwadze, że w Mieście Siemianowicach Śląskich nie funkcjonowały inne placówki wsparcia oraz że identyfikowano średniorocznie około 1.500 dzieci w rodzinach, które otrzymują pomoc z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, 49 miejsc w placówce wsparcia instytucjonalnego dla dzieci pozwala na udzielenie wsparcia instytucjonalnego jedynie ok. 3% tych dzieci.

Placówka prawidłowo realizowała powierzone jej zadania, zatrudniano w niej specjalistów, którzy diagnozowali psychologiczne, pedagogiczne, społeczne i rówieśnicze uwarunkowania dzieci oraz opracowywano indywidualny plan korekcyjny pracy z każdym dzieckiem. Wychowawcy współpracowali ze szkołami, do których uczęszczały dzieci. Z ocen realizacji planu pracy z dzieckiem wynika jednak, że w 68% analizowanych spraw, zmiany w zachowaniu dziecka były nieznaczne lub wręcz niezauważalne.

¹ Zwany dalej „MOPS”.

² Lata 2013-2016. Dla realizacji celu kontroli wykorzystane zostały także dane statystyczne i dokumenty strategiczne gmin z lat wcześniejszych.

³ Zwana dalej „Placówką”.

Placówka mieściła się w samodzielnym budynku, spełniającym wymogi określone dla tego typu jednostek, a godziny jej pracy były dostosowane do potrzeb dzieci. Praca Placówki została pozytywnie oceniona w odpowiedziach ankietowych udzielonych przez dzieci, ich rodziców oraz nauczycieli.

Jako przykład „dobrych praktyk” NIK uznaje kierowanie pracowników Placówki na szkolenie superwizyjne oraz stworzenie możliwości zostawienia młodszych dzieci pod opieką wychowawców Placówki na czas korzystania przez rodziców z porad i konsultacji.

Stwierdzone nieprawidłowości dotyczyły powierzenia obowiązków pedagoga osobie nieposiadającej wymaganego wykształcenia, a także nieprawidłowego ujmowania w księgach rachunkowych wydatków ponoszonych na działalność Placówki.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Dostępność i adekwatność opieki w formie placówek wsparcia dziennego, a także innych form pracy z rodziną w świetle potrzeb gminy.

Opis stanu
faktycznego

1.1. W latach 2013 – 2016 (I półrocze) MOPS dokonywał rozpoznania problemów rodzin zagrożonych kryzysem i przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze. Jako podstawy opracowania ww. diagnoz, Dyrektor MOPS wskazał bazy danych posiadanych przez MOPS, dokumentacji sporządzanej przez pracowników socjalnych, danych statystycznych GUS i Powiatowego Urzędu Pracy w Siemianowicach Śląskich, a także publikacji opisujących wyniki projektów badawczych⁴. Jak podał dalej, w przyjętych programach zawarto wnioski wynikające z dokonanych diagnoz oraz zaplanowano działania w formie zadań.

Diagnozy te opracowano na potrzeby programów miejskich. W latach objętych kontrolą, Miasto Siemianowice Śląskie⁵ opracowało Program Wsparcia Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej⁶, przyjmując go uchwałami Rady Miejskiej: nr 203/2012 z dnia 22 marca 2012 r. (program na lata 2012 – 2014) i uchwałą nr 17/2015 w dniu 29 stycznia 2015 r. (na lata 2015 – 2017).

(dowód: akta kontroli str. 28 – 73)

W Programach przyjętych na lata 2012 – 2014 i 2015 – 2017 określono cel główny⁷, cele szczegółowe i zadania służące ich realizacji. Określając zadania do zrealizowania w latach 2012 – 2014 i 2015 – 2017, wskazano sposób ich realizacji i podmioty zaangażowane w realizację, nie określając jednak wskaźników stopnia osiągnięcia zakładanych celów. Jako sposób realizacji zadania dotyczącego wspierania rodzin biologicznych w prawidłowym funkcjonowaniu, wskazano asystenta rodziny i pracownika socjalnego oraz poradnictwo specjalistyczne (psychologiczne, terapeutyczne, pedagogiczne, prawne). Nie uwzględniono w tym zadaniu prowadzenia placówek wsparcia dziennego dla dzieci i funkcjonowania rodzin wspierających. W Programach wskazano, że koszty poszczególnych zadań będą określone w toku ich realizacji, natomiast źródła finansowania to środki budżetu miasta, fundusze pomocowe, środki z Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej. W obydwu Programach założono, że monitoring będzie prowadzony

⁴ Np. raport tematyczny „Rynek pracy i wykluczenie społeczne w kontekście percepcji Polaków”, który został opracowany i wydany w ramach projektu „Diagnoza Społeczna 2013”.

⁵ Zwanego dalej „Miastem”.

⁶ Zwany dalej „Programem”.

⁷ Stworzenie systemu wsparcia dla rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczej oraz rozwój pieczy zastępczej ze szczególnym uwzględnieniem rodzinnych form opieki.

na bieżąco, równoległe z wykonywaniem konkretnych zadań (nie sprecyzowano jednak, przez kogo i w jaki sposób), a informacje o realizowanych działaniach oraz ich efektach będą zamieszczane w rocznych sprawozdaniach z działalności MOPS. W Programach tych ustalono, że pełna ich ewaluacja zostanie przeprowadzona po zakończeniu okresu realizacji, tj. odpowiednio po zakończeniu 2014 r. i 2017 r. W Programach nie określono trybu i metod identyfikacji rodzin zagrożonych kryzysem oraz już przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Nie odniesiono się w nich także zagadnień dotyczących utworzenia nowych placówek wsparcia dziennego.

Projekty ww. Programów zostały opracowane przez MOPS. Wyjaśniając nieujęcie w Programie na lata 2015 - 2017 wskaźników stopnia osiągnięcia zakładanych celów, Dyrektor MOPS podał, że nie ma regulacji prawnych, które wymagałyby zawarcie w tym dokumencie ww. wskaźników. Podał także, że wartość wskaźników stopnia osiągnięcia zakładanych celów jest zależna od zmian zachodzących w rodzinach dotkniętych problemami, które są wypadkową wielu czynników, z których część jest niezależna od MOPS, co bardzo utrudnia stawianie prognoz na temat wartości tych wskaźników. Dyrektor MOPS podał, że w Programie zrezygnowano z umieszczenia zapisów dotyczących prowadzenia placówek wsparcia dziennego dla dzieci, ponieważ zadanie to zawarte jest w Powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych Miasta Siemianowice Śląskie na lata 2014 – 2016, będącej dokumentem uzupełniającym w stosunku do Programu, a brak zapisów dotyczących funkcjonowania rodzin wspierających wyjaśnił brakiem takich rodzin w Mieście. Niewskazanie w Programach osób koordynujących, Dyrektor MOPS wyjaśnił przyjęciem, że osobami tymi są kierownicy komórek organizacyjnych MOPS. Natomiast wyjaśniając nieujęcie w projektach Programów opisu trybu i metod identyfikacji rodzin zagrożonych kryzysem, Dyrektor MOPS podał, że nie chciano narzucać innym podmiotom zaangażowanym w realizację Programu sposobu realizacji zadań.

NIK zwraca uwagę, że nieujęcie wskaźników, oczekiwanych ich wartości oraz brak trybu i metod identyfikacji rodzin zagrożonych kryzysem, nie pozwala na skuteczne prowadzenie monitoringu i miarodajne dokonywanie oceny stopnia realizacji zaplanowanych celów, które powinny stanowić punkt wyjścia dla ew. modyfikacji przyjętych założeń.

(dowód: akta kontroli str. 12, 23 i 207 – 212)

W Programie na lata 2015 – 2017 przedstawiono ewaluację poprzedniego Programu, realizowanego w latach 2012 – 2014, stwierdzając, że zaplanowane działania - z wyjątkiem jednego⁸ - zostały zrealizowane.

(dowód: akta kontroli str. 28 – 60, 212, 215-216, 218 – 224)

W latach 2013 – 2016 uchwalono Miejskie Programy Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych⁹. Programy te przewidywały przeznaczenie części środków pozyskanych z opłat za zezwolenia wydane na sprzedaż alkoholu, na działalność placówek przeznaczonych dla dzieci z rodzin zagrożonych chorobą alkoholową i przemocą w rodzinie.

⁸ Nie zrealizowano zadania dotyczącego rozszerzenia działalności Wielofunkcyjnej Placówki Opiekuńczo – Wychowawczej z powodu – jak podał Dyrektor MOPS - problemu ze znalezieniem lokalu w zasobach Miasta, który spełniałby wymagania.

⁹ Uchwalony przez Radę Miejską w Siemianowicach Śląskich: na rok 2013, uchwałą nr 298/2012 w dniu 22 listopada 2012 r., na rok 2014, uchwałą nr 440/2013 w dniu 21 listopada 2013 r., na rok 2015, uchwałą nr 536/2014 w dniu 30 października 2014 r. i na rok 2016, uchwałą nr 145/2015 w dniu 26 listopada 2015 r.

Programy te nie przewidywały wzrostu liczby placówek wsparcia dziennego.

(dowód: akta kontroli str. 74 – 98)

1.2. W Siemianowicach Śląskich, w latach objętych kontrolą, funkcjonowała jedna Specjalistyczna Placówka Wsparcia Dziennego dla Dzieci¹⁰, która była jednostką organizacyjną MOPS. W Placówce tej w latach 2013 – 2016 (I półrocze) było 49¹¹ miejsc dla dzieci, z których korzystało przeciętnie w 2013 r. – 43 dzieci, w 2014 r. – 48, w 2015 – 47 i w 2016 r. – 45 dzieci.

(dowód: akta kontroli str. 99)

W Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Siemianowice Śląskie na lata 2014–2016, przyjętej uchwałą Rady Miasta nr 531/2014 z dnia 30 października 2014 r., podano, że 88% korzystających ze wsparcia pomocy społecznej miasta mieszkało w dwóch dzielnicach: Centrum (ok. 80%) i Michałkowice (ok. 8%).

Z informacji sześciu szkół podstawowych i czterech gimnazjów, działających na terenie Miasta¹², wynika, że szkoły nie kierowały ani nie zgłaszały dzieci, mających trudności z nauką, z powodu ich nieprzystosowania społecznego, nierealizowania przez nich obowiązku szkolnego lub nieotrzymania promocji do następnej klasy, do uczestnictwa w zajęciach prowadzonych przez Placówkę. Uczniowie tych szkół w takich przypadkach uzyskiwali pomoc psychologiczno - pedagogiczną w szkole.

W latach 2013 – 2016 (I półrocze) do Placówki zostało skierowanych, odpowiednio: 70, 70, 67 i 58 dzieci, w tym MOPS zgłosił, odpowiednio: 67, 67, 64 i 58, a dodatkowo w 2013 r. troje dzieci zostało skierowanych przez sąd (dzieci te uczęszczały do Placówki od 2013 r. do 2015 r.) Do Placówki były kierowane dzieci głównie z powodu bezradności rodziców w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego. Powód ten w badanych latach wystąpił w odpowiednio 42, 51, 48 i 43 przypadkach. Przyczyny wynikające z ubóstwa rodziny i bezrobocia rodziców wystąpiły w kilku przypadkach rocznie¹³.

(dowód: akta kontroli str. 102 – 103)

W latach objętych kontrolą zmniejszała się liczba rodzin otrzymujących pomoc z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. I tak, w 2013 r. rodzin takich było 590, w tym 275 niepełnych i 80 rodzin wielodzietnych, wychowywało się w nich 1.533 dzieci, w tym w rodzinach niepełnych – 502 dzieci, a w rodzinach wielodzietnych – 310 dzieci. W 2014 r. rodzin tych było 575, w tym 235 niepełnych i 66 wielodzietnych, wychowywało się w nich łącznie 1.477 dzieci, w tym 455 dzieci było w rodzinach niepełnych i 253 w rodzinach wielodzietnych. W 2015 r. rodzin tych było 565, w tym 196 niepełnych i 71 wielodzietnych, wychowywało się w nich 1.500 dzieci, w tym 384 dzieci było w rodzinach niepełnych i 291 w rodzinach wielodzietnych. Na koniec I półrocza 2016 r. rodzin tych było 422, w tym 143 niepełnych i 43 wielodzietnych, wychowywało się w nich 1.034 dzieci, w tym 283 dzieci było w rodzinach niepełnych i 166 w rodzinach wielodzietnych.

¹⁰ Zwana dalej „Placówką”, z siedzibą w Siemianowicach Śląskich, przy ul. Śniadeckiego nr 13, świetlica dla dzieci w tym miejscu została utworzona w 1993 r.

¹¹ W 2013 r. zwiększono o 5 liczbę miejsc w Placówce.

¹² Z 10 szkół podstawowych i 8 publicznych gimnazjów dla dzieci i młodzieży, znajdujących się w wykazie na stronie internetowej Urzędu Miejskiego w Siemianowicach Śląskich.

¹³ Ubóstwo rodziny – odpowiednio 5, 8, 6 i 8, bezrobocie rodziców, odpowiednio: 10, 5, 5 i 5 przypadkach w latach 2013 – I połowa 2016.

W kontrolowanym okresie MOPS nie gromadził danych o liczbie dzieci oczekujących na przyjęcie do Placówki.

Pełniąca obowiązki Kierownika Placówki podała, że w latach 2013 – 2016 (I półrocze) przyjęto do Placówki wszystkie dzieci, których rodzice wyrażali taką chęć, dzieci były przyjmowane sukcesywnie, w miarę zwalniania się miejsc, natomiast nie prowadzono dokumentacji dotyczącej liczby dzieci oczekujących na przyjęcie.

(dowód: akta kontroli str. 153)

W odniesieniu do powyższych wyjaśnień NIK zwraca uwagę, że fakt przyjmowania dzieci sukcesywnie, w miarę zwalniania się miejsc, wskazuje na większą liczbę chętnych do korzystania z Placówki od liczby dostępnych miejsc.

Przyjmując za jednostką kontrolowaną, że w Mieście jest ok. 1.500 dzieci z rodzin mających problemy w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, liczba dostępnych miejsc w Placówce (49) pozwala na objęcie wsparciem instytucjonalnym jedynie ok. 3% z tych dzieci.

Dyrektor MOPS w wyjaśnieniach podał, że tylko część dzieci z rodzin dotkniętych problemami opiekuńczo-wychowawczymi potrzebuje wsparcia w formie stacjonarnej pomocy w placówce wsparcia dziennego. Dzieci były objęte innymi rodzajami wsparcia instytucjonalnego, stosownie do ich potrzeb oraz zgodnie z postawami życiowymi ich rodziców/opiekunów, takimi jak: praca socjalna, praca asystentów rodziny, koordynatorów pieczy zastępczej, poradnictwa specjalistycznego. Ponadto, niezależnie od działalności MOPS, dzieci uzyskiwały pomoc w świetlicach szkolnych, w Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej, zajęcia dla dzieci były organizowane przez organizacje pozarządowe i wspólnoty wyznaniowe.

(dowód: akta kontroli str. 110 – 111)

Według informacji uzyskanych z Urzędu Miasta w Siemianowicach Śląskich, Miasto nie planowało utworzenia placówki wsparcia dziennego, natomiast planuje otworzyć nową placówkę opiekuńczo – wychowawczą w II połowie 2017 r.

(dowód: akta kontroli str. 186)

2. Rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, oprócz pomocy finansowej (zasiłki okresowe, celowe na zakup odzieży, obuwia, leków, opłacenie posiłków dzieciom w szkołach), świadczona była pomoc w formie pracy socjalnej prowadzonej przez pracowników socjalnych oraz wsparcia asystentów rodziny w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych. W latach 2013 – 2016 (I półrocze) odpowiednio 33, 30, 18 i 10 rodzin korzystało ze wsparcia asystenta rodziny. Ponadto rodziny mogły korzystać z poradnictwa: psychologicznego (odpowiednio: 49, 49, 21 i 8 rodzin), prawnego¹⁴ (554, 643, 585 i 248 rodzin), rodzinnego (6, 4, 0 i 11 rodzin). Rodziny też uczestniczyły w latach 2013 - 2014 w treningach: umiejętności społecznych (odpowiednio 7 i 3 rodziny), budżetowym (10 i 15 rodzin) i zarządzania czasem (9 i 7 rodzin), a w latach 2013 – 2015 w treningu umiejętności wychowawczych (33, 16 i 10 rodzin). W tych latach z doradztwa zawodowego skorzystało, odpowiednio: 14, 44 i 21 rodzin, a z zajęć ze stylistą 6, 4 i 4 rodziny. W latach 2013 – 2014, MOPS organizował warsztaty inspiracji i rozwoju osobistego (skorzystało z nich odpowiednio 11 i 5 rodzin), kurs komputerowy (po 3 rodziny). Były także organizowane grupy wsparcia, w których uczestniczyło od 24 do 42 osób. MOPS realizował także projekty: systemowy „Uwierz w siebie”, konkursowy Klub Integracji Społecznej

¹⁴ Wykazano rodziny bezradne w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, w tym niekorzystające z pomocy z tego tytułu.

w Siemianowicach Śląskich” oraz pozakonkursowy „Inwestuj w siebie”. W 2016 r. uzyskano środki z Europejskiego Funduszu Społecznego na realizację w okresie 1 września 2016 r. - 31 sierpnia 2018 r. projektu „Rodzinna integracja”, który jest skierowany do dzieci korzystających ze wsparcia Placówki, do 15 dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej oraz do 20 rodzin zastępczych¹⁵.

Wyjaśniając przyczyny nierealizowania większości z ww. form pomocy w 2016 r., Dyrektor MOPS podał, że działania na rzecz rodzin były podejmowane dzięki pozyskaniu środków finansowych ze źródeł zewnętrznych, a w 2015 r. zakończyła się realizacja poprzedniej perspektywy finansowej Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki.

(dowód: akta kontroli str. 216 – 217)

Dyrektor MOPS nie podał w wyjaśnieniach, które formy pomocy są najbardziej skuteczne, a które najmniej, wskazał natomiast na trudności ze zmotywowaniem rodziny do wzięcia udziału w warsztatach i zajęciach podnoszących kwalifikacje rodzicielskie i społeczne, co wynika z niskiej świadomości społecznej, braku systematyczności oraz z niechęci do zmiany wielopokoleniowych przyzwyczajeń. Wskazał także na zauważaną niechęć rodziców do skorzystania z pomocy oferowanej przez Placówkę, co zdaniem MOPS wynika z lęku przed identyfikacją głębszych problemów występujących w rodzinie.

(dowód: akta kontroli str. 100 – 101, 113 – 115, 225 – 231)

3. Środki przeznaczane na realizację zadań przez Placówkę były adekwatne do istniejących potrzeb. Jak podała główna księgowa MOPS, każdorazowo dodatkowe potrzeby Placówki były uwzględniane w uchwale budżetowej. W latach 2013 – 2016, w trakcie roku Placówka nie występowała o dodatkowe środki finansowe. Również p.o. Kierownika Placówki podała, że środki przeznaczone na funkcjonowanie Placówki są wystarczające do realizacji wszystkich zadań, wskazała jedynie na niskie wynagrodzenia pracowników Placówki.

(dowód: akta kontroli str. 106, 233)

Placówka była w całości finansowana ze środków budżetu Miasta, w tym ze środków pochodzących z opłat za zezwolenia wydane na sprzedaż alkoholu (dział 851 – Ochrona zdrowia, rozdział 85154 – Przeciwdziałanie alkoholizmowi). Udział tych środków w wydatkach ogółem Placówki wynosił: 13,8% w 2013 r., 15,8% w 2014 r., 14,3% w 2015 r., 34,5% w I półroczu 2016 r. Pozostałe wydatki zostały ujęte w dziale 852 Pomoc społeczna, rozdziale 85201- Placówki opiekuńczo-wychowawcze.

Wydatki na prowadzenie Placówki w każdym roku badanego okresu wzrastały i wyniosły 478,0 tys. zł w 2013 r., 516,3 tys. zł w 2014 r., 557,4 tys. zł w 2015 r., natomiast w I półroczu 2016 r. wyniosły 294,1 tys. zł, stanowiąc 39,6 % planowanych środków na 2016 r. Wydatki poniesione na Placówkę stanowiły od 1,9% w 2013 do 2,4% w I połowie 2016 r. ogółu wydatków poniesionych przez Miasto na pomoc społeczną. W okresie objętym kontrolą wzrastały wydatki na zatrudnienie – z 283,9 tys. zł w 2013 r. do 384,3 tys. zł w 2015 r.; a w I półroczu 2016 r. wydatki te wyniosły 206,4 tys. zł.

(dowód: akta kontroli str. 104 – 105)

W latach objętych kontrolą, Urząd Miasta w Siemianowicach Śląskich nie przeprowadził kontroli w Placówce. Do Urzędu Miasta i do Dyrektora MOPS w tych latach nie wpłynęła żadna skarga na działalność Placówki.

(dowód: akta kontroli str. 186, 116, 154 i 186)

¹⁵ Planowane koszty ogółem 498,0 tys. zł, w środki unijne 463,2 tys. zł.

W sprawozdaniach z działalności MOPS przedstawiono realizację zadań określonych w Programach, w których wykonanie zaangażowany był MOPS, prezentując m.in. podejmowane działania w celu wsparcia rodzin naturalnych w prawidłowym funkcjonowaniu.

MOPS w 2013 r., 2014 r. i 2016 r. składał Radzie Miejskiej sprawozdanie ze swojej działalności za dany rok, w maju, a w 2015 r. w kwietniu¹⁶.

(dowód: akta kontroli str. 12, 218 – 224)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W latach 2013 – 2016 (I półrocze) wydatki ponoszone na funkcjonowanie Placówki, w łącznej wysokości 1.517,0 tys. zł były nieprawidłowo ujmowane w ewidencji księgowej w rozdziale 85201 - Placówki opiekuńczo-wychowawcze. Wydatki te stanowiły 82,2% ogółu wydatków ponoszonych na funkcjonowanie Placówki, w poszczególnych latach były to kwoty, odpowiednio: 412,1, tys. zł, 434,5 tys. zł, 477,6 tys. zł i 192,7 tys. zł. Rozporządzeniem Ministra Finansów z dnia 28 grudnia 2011 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie szczegółowej klasyfikacji dochodów, wydatków, przychodów i rozchodów oraz środków pochodzących ze źródeł zagranicznych¹⁷, został wprowadzony do klasyfikacji rozdział 85206, w którym ujmuje się wydatki na wspieranie rodziny, zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny, ponoszone m.in. na asystentów rodziny i rodziny wspierające.

Wyjaśniając przyczyny nieujmowania wydatków na prowadzenie Placówki w rozdziale klasyfikacji budżetowej 85206 – Wspieranie rodziny, Dyrektor MOPS podał, że w dniu wejścia w życie ww. rozporządzenia, placówka nosiła nazwę Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza Wsparcia Dziennego, dlatego przy planowaniu budżetu nie było podstaw do zmiany klasyfikacji.

(dowód: akta kontroli str. 109 – 110, 215)

NIK nie podziela złożonych wyjaśnień. W latach objętych kontrolą, tj. 2013 – 2016, Placówka, nosząca obecną nazwę od 1 maja 2012 r. realizowała zadania wynikające z ustawy o wspieraniu rodziny i wydatki na te zadania, zgodnie z obowiązującymi w tym czasie przepisami, powinny być ujmowane w rozdziale 85206.

Uwagi dotyczące
badanej działalności

NIK zwraca uwagę, że w toku kontroli w MOPS stwierdzono, że Prezydent Miasta Siemianowice Śląskie, w latach 2013 – 2016, nie składał Radzie Miejskiej rocznego sprawozdania z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny oraz nie przedstawiał potrzeb związanych z realizacją zadań w terminie do 31 marca każdego roku, ustalonym w art. 179 ust. 1 ustawy o wspieraniu rodziny.

Udzielając wyjaśnień w powyższej sprawie, Prezydent Miasta Siemianowice Śląskie podał, że sprawozdanie z realizacji tych zadań zostało zawarte w corocznych sprawozdaniach z działalności MOPS, które były składane zgodnie z trybem

¹⁶ W latach 2013 – 2015 Rada podjęła uchwały w sprawie przyjęcia sprawozdania z działalności MOPS: nr 380/2013 z dnia 9 maja 2013 r., nr 497/14 z dnia 29 maja 2014 r. oraz nr 63/2015 z dnia 23 kwietnia 2015 r., za rok 2015 r. w dniu 19 maja 2016 r. Rada nie przyjęła sprawozdania uchwałą.

¹⁷ Dz. U. z 2011 r., Nr 296, poz. 1758; tekst jednolity rozporządzenia Ministra Finansów w sprawie szczegółowej klasyfikacji dochodów, wydatków, przychodów i rozchodów oraz środków pochodzących ze źródeł zagranicznych Dz.U. 2014 r., poz. 1053.

określonym w art. 110 ust. 9 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej¹⁸, a przepis ten nie określa terminu złożenia sprawozdania z działalności przez MOPS.

W odniesieniu do tych wyjaśnień, NIK zwraca uwagę, że skoro w Mieście przyjęto, że sprawozdania, o których mowa w art. 179 ust. 1 ustawy o wspieraniu rodziny będą stanowiły element rocznych sprawozdań z działalności MOPS, to działanie rzetelne wymagało, by roczne sprawozdania z działalności MOPS zostały przedstawione Radzie Miejskiej w terminie do 31 marca każdego roku.

(dowód: akta kontroli str. 182 – 185)

Ocena cząstkowa

MOPS posiadał rozeznanie dotyczące liczby rodzin zagrożonych kryzysem oraz już przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych. Tworzone były wymagane programy wsparcia rodziny, jednakże nie określano w nich wskaźników osiągnięcia zakładanych celów, co nie pozwala na skuteczny monitoring ich realizacji i stwierdzenie w jakim stopniu osiągnięto zakładane cele i czy określone metody działania okazały się trafne.

Dostępność opieki w formie placówki wsparcia dziennego była ograniczona, gdyż liczba dostępnych miejsc w Placówce pozwala na udzielenie wsparcia instytucjonalnego jedynie ok. 3% dzieci znajdujących się w rodzinach otrzymujących pomoc z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego.

Nieprawidłowości polegające na ewidencjonowaniu części wydatków w błędnej podziałce klasyfikacji budżetowej nie miały wpływu na realizację zadań przez Placówkę.

2. Prowadzenie monitoringu sytuacji dzieci z rodzin zagrożonych kryzysem lub przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

Opis stanu faktycznego

2.1. W MOPS nie wprowadzono sformalizowanych procedur/zasad monitorowania i identyfikacji rodzin zagrożonych kryzysem lub przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Mimo braku ww. uregulowań, działania w tym zakresie były prowadzone. Problemy opiekuńczo – wychowawcze w rodzinach były identyfikowane przez pracownika socjalnego podczas wywiadu środowiskowego, a także na podstawie informacji uzyskanych ze szkół, sądów rodzinnych, służb medycznych, kuratorów i środowiska zamieszkania rodzin (sąsiedzi). Natomiast kryzys w rodzinie identyfikowany był przez asystentów rodziny, Policję, centrum zarządzania kryzysowego. Prowadzony był rejestr rodzin monitorowanych z uwagi na zagrożenie kryzysem, wizyty pracownika socjalnego w środowisku były odnotowywane na wewnętrznym druku. Dyrektor MOPS podał też, że pracownicy MOPS na bieżąco kontaktują się z pracownikami różnych instytucji i organizacji informując o działaniach i formach pomocy realizowanych przez MOPS. W latach 2013 – 2016 (I półrocze) było od 269 do 160 rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo wychowawczych, w tym od 2 do 6 rodzin nie korzystało z pomocy społecznej.

(dowód: akta kontroli str. 24,116 – 117)

W latach 2014 – 2016 (I półrocze), odpowiednio: 32, 32 i 17 dzieci zostało przekazanych do pieczy zastępczej, a do rodzin biologicznych w latach 2013 – 2016 (I półrocze) powróciło, odpowiednio: 12, 7, 15 i 8 dzieci. W pieczy zastępczej pozostawało, odpowiednio: 234, 218, 211 i 225 dzieci.

(dowód: akta kontroli str. 99)

¹⁸ Dz.U. 2016 r. poz. 930 ze zm., zwana dalej „ustawą o pomocy społecznej”.

W wyniku analizy losowo wybranych dokumentów czterech rodzin, które dotychczas nie korzystały z pomocy MOPS, stwierdzono że informację o przeżywaniu trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo wychowawczych przez rodzinę MOPS powziął od Policji – w jednym przypadku, z wniosku sądu rodzinnego o dokonanie rozeznania w sytuacji małoletnich - w dwóch przypadkach, a także ze zgłoszenia anonimowego - w jednym przypadku. We wszystkich badanych przypadkach, z rodziną niezwłocznie skontaktował się pracownik socjalny, który dokonał rozeznania sytuacji (sporządzono notatkę służbową lub opinię). W analizowanych przypadkach nie stwierdzono konieczności przydzielenia asystenta rodziny. W jednym przypadku poinformowano, że dochody rodziny kwalifikują ją do ubiegania się o pomoc społeczną – rodzina uzyskała zasiłki celowe na zakup żywności. W jednym przypadku zaproponowano skorzystanie z pomocy psychologa z pomocy tej rodzina nie skorzystała, druga rodzina korzystała z poradnictwa w Ośrodku Interwencji Kryzysowej. Sytuacja ww. rodzin była monitorowana do czasu stwierdzenia, że sytuacja w rodzinie się unormowała.

(dowód: akta kontroli str. 118 – 122)

W ww. analizowanych sprawach, nie udokumentowano przeprowadzenia wywiadu środowiskowego na zasadach określonych w ustawie o pomocy społecznej, zgodnie z art. 11 ustawy o wspieraniu rodziny, tj. przy wykorzystaniu kwestionariusza rodzinnego wywiadu środowiskowego.

W wyjaśnieniach Dyrektor MOPS podał, że w tych przypadkach przeprowadzony wywiad nie został spisany na formularzu kwestionariusza wywiadu środowiskowego, którego wzór ustalono stosownym rozporządzeniem¹⁹. Jak podał dalej, żadna z siedmiu części kwestionariusza nie dotyczyła osób, które miały trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo wychowawczych i nie ubiegały się o przyznanie świadczeń z pomocy społecznej. Przyjęto zatem zasadę, że pracownik socjalny, przeprowadzając „wywiad środowiskowy” nie dokumentował ustaleń na formularzu kwestionariusza, lecz spisywał je w formie notatki lub opinii. Jak podał dalej Dyrektor MOPS, art. 11 ustawy o wspieraniu rodziny dotyczy sytuacji, gdy w związku z trudnościami w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych przez rodzinę dochodzi do przyznania pomocy w postaci asystenta rodziny (art. 11 ust. 3).

(dowód: akta kontroli str. 26 – 27)

NIK zwraca uwagę, że ustawa o wspieraniu rodziny nie przewiduje innej możliwości dokonania stosownych ustaleń, jak tylko poprzez przeprowadzenie wywiadu środowiskowego na zasadach określonych w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej.

Ocena cząstkowa

MOPS na bieżąco identyfikował rodziny zagrożone kryzysem lub przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych i monitorował sytuację dzieci w tych rodzinach. Na przykładzie analizy dokumentacji czterech rodzin, stwierdzono, że MOPS – po uzyskaniu informacji o przeżywaniu przez te rodziny trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, bezzwłocznie dokonywał rozeznania w sytuacji dzieci w tych rodzinach i podjął prawidłowe działania w celu udzielenia wsparcia i adekwatnej pomocy. Dokonując rozeznania w tych rodzinach nie dokumentowano wywiadu środowiskowego zgodnie z obowiązującymi przepisami.

¹⁹ Rozporządzenie z dnia 8 czerwca 2012 r. Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie rodzinnego wywiadu środowiskowego (Dz. U. poz. 712), uchylone z dniem 11 września 2016 r. (Dz. U. 2016 r. poz. 1406 ze zm.).

3. Prawdliwość i skuteczność pracy placówek wsparcia dziennego

3.1. Prawdliwość pracy placówek wsparcia dziennego

Opis stanu
faktycznego

3.1.1. Specjalistyczna Placówka Wsparcia Dziennego dla Dzieci była jednostką organizacyjną MOPS. Zarządzeniem nr 1/93 z 4 stycznia 1993 r. Dyrektor MOPS rozszerzył zakres działalności ówczesnego Dziennego Domu Pomocy Społecznej o zajęcia świetlicowe dla dzieci. Placówka powstała w celu zapewnienia opieki dzieciom oraz szeroko pojętej ich socjalizacji.

(dowód: akta kontroli str. 123 – 129)

3.1.2. Placówka posiadała Regulamin, wprowadzony zarządzeniem wewnętrznym nr ORP.0120-07/14 z dnia 23 stycznia 2014 r. przez Dyrektora MOPS. W Regulaminie przyjęto, że Placówka ma formę placówki specjalistycznej, jest komórką organizacyjną MOPS i realizuje postanowienia ustawy o wspieraniu rodziny w celu wspierania funkcji opiekuńczych. Zgodnie z §2 pkt 5 Regulaminu, opieką Placówki objęte są dzieci i młodzież z rodzin niewydolnych opiekuńczo – wychowawczo, ubogich, rodzin dotkniętych problemem alkoholowym, rozbitych, niepełnych oraz wszystkich, których sytuacja domowa wymaga wsparcia instytucjonalnego. Usługami Placówki objęte są dzieci w wieku przedszkolnym od 3 do 4 roku życia, a w uzasadnionych przypadkach i po uprzedniej ocenie umiejętności samoobsługowych pomocą może być zostać objęte dziecko 2,5-letnie oraz dzieci i młodzież w wieku szkolnym od 5 do 16 roku życia. Pobyt dziecka może zostać przedłużony do chwili ukończenia gimnazjum, ale nie dłużej niż do ukończenia przez wychowanka 18 roku życia. Według §2 pkt 5 Regulaminu, dziecko przyjmowane jest do Placówki na prośbę rodziców (opiekunów prawnych) bądź Sądu, a po rozeznaniu sytuacji rodzinnej, psychospołecznej i materialnej dziecka sporządzana jest notatka dokumentująca przyjęcie dziecka do Placówki. Pobyt w Placówce jest nieodpłatny. Zadania Placówki zostały wymienione w § 3 Regulaminu i należą do nich m.in.:

- zapewnienie dzieciom opieki po zajęciach szkolnych i dzieciom, które nie rozpoczęły jeszcze nauki szkolnej,
- prowadzenie zajęć wyrównawczo – kompensacyjnych oraz pomoc w odrabianiu lekcji,
- prowadzenie zajęć integracyjnych, profilaktycznych, realizowanych w stałych grupach dzieci,
- zapewnienie prawidłowego fizycznego, psychicznego i poznawczego rozwoju poprzez realizację zajęć uwzględnionych w harmonogramie pracy Placówki,
- prowadzenie indywidualnej pracy z dzieckiem w oparciu o programy korekcyjne, podczas zajęć grupowych oraz w kontakcie indywidualnym,
- prowadzenie regularnej pracy socjalnej z rodziną w celu kształtowania u rodziców postaw społecznie pożądanych, nabywania i kształtowania umiejętności wychowawczych oraz umiejętności radzenia sobie z trudnościami wychowawczymi i problemami rodziny.

(dowód: akta kontroli str. 130 – 144)

Jak podała p.o. Kierownika Placówki, informacje na temat Placówki rozpowszechniano głównie poprzez pracowników socjalnych / asystentów rodziny, udzielano rodzinom informacji o możliwości korzystania z pobytu w Placówce oraz objęcia ich wsparciem i pomocą specjalistów. Analiza dokumentów

29 wychowanków Placówki (dzieci szkolnych), którzy do niej uczęszczali w I półroczu 2016 r. wykazała, że ich rodziny korzystały ze świadczeń pomocy społecznej przed przyjęciem dziecka do Placówki.

(dowód: akta kontroli str. 244 – 400)

Placówka posiadała swoją stronę internetową na portalu MOPS, na której prezentowano informacje o zadaniach przez nią realizowanych, o jej funkcjonowaniu, dniach i godzinach pracy, o zatrudnionych specjalistach. W zakładce *aktualności* prezentowano informacje o zrealizowanych zajęciach oraz zdjęcia z tych zajęć, a także informacje o planowanych zajęciach²⁰.

(dowód: akta kontroli str. 123 – 128, 145 – 147)

3.1.3. Jak podała p.o. Kierownika Placówki, podczas przyjmowania nowego dziecka spotykano się z rodzicem i dzieckiem celem omówienia zasad pobytu w Placówce oraz zapoznania z regulaminem. Organizowano zebrania z rodzicami na początku nowego roku szkolnego, kiedy w grupie nie ma dużej rotacji, wychowawcy spotykali się indywidualnie z rodzicami nowoprzyjętych dzieci. Nowych uczestników zajęć witano podczas poniedziałkowych społeczności – zebrania wszystkich podopiecznych. Każda grupa wychowawcza podpisywała grupowy kontrakt - spis zasad, obowiązujący w grupie. Spisane przez dzieci zasady były wywieszane na ścianie w Placówce.

(dowód: akta kontroli str. 124, 171 - 180)

3.1.4. Według Regulaminu Placówki, dzieci były do niej przyjmowane na prośbę rodziców, opiekunów prawnych lub Sądu (§ 2 pkt 7). Jak podała p.o. Kierownika Placówki, po rozeznaniu sytuacji rodzinnej, psychospołecznej i materialnej dziecka, sporządzano notatkę służbową, dokumentującą przyjęcie dziecka do Placówki. Dzieci były przyjmowane do Placówki na podstawie ustnej prośby rodziców. Jak podała p.o. Kierownika Placówki, pisemne zgody rodziców były wymagane od września 2015 r. Nie było możliwości zgłoszenia dziecka przez internet, ze strony Placówki nie można pobrać druku zgłoszenia dziecka.

Podczas przyjęcia dziecka do Placówki nie był podpisywany kontrakt, rodzice byli zapoznawani z regulaminem, w szczególności w zakresie zasad uczęszczania dziecka do Placówki. W przypadku niestosowania się do obowiązujących reguł, w szczególnych wypadkach podpisywano kontrakt między dzieckiem, rodzicami, a wychowawcą, w którym uwzględniono zwiększoną kontrolę nad przestrzeganiem norm i zasad panujących w Placówce.

W 2013 r. do Placówki przyjęto 30 nowych dzieci, w 2014 – 28, w 2015 r. – 20, a w I półroczu 2016 r. – 11 nowych dzieci. Przed przyjęciem dziecka do Placówki uzyskiwano informacje od pracownika socjalnego o sytuacji dziecka i rodziny, natomiast nie zasięgano informacji o dziecku w szkole, przedszkolu ani w poradni psychologiczno-pedagogicznej.

W Placówce były w 2013 r. cztery grupy dzieci, a w latach 2014 – 2016 r. (I półrocze) było pięć grup, które liczyły od siedmiu do 12 dzieci, co spełniało warunek określony art. 28 ust. 2 ustawy o wspieraniu rodziny, zgodnie z którym pod opieką jednego wychowawcy, w tym samym czasie, może przebywać nie więcej niż 15 dzieci.

(dowód: akta kontroli str. 125 - 126, 152)

²⁰ W dniach kontroli w tej zakładce przedstawiano wykaz atrakcji planowanych do zrealizowania w czasie ferii zimowych roku szkolnego 2016/2017.

3.1.5. W latach szkolnych²¹ okresu objętego kontrolą, do Placówki było zapisanych – na początku roku od 45 do 48 dzieci, a na koniec roku szkolnego od 41 do 47 dzieci. uczestnictwa zrezygnowało: 15 dzieci w roku szkolnym 2012/2013, w tym troje dzieci z powodu umieszczenia ich w placówce opiekuńczo – wychowawczej, a jedno dziecko - w rodzinie zastępczej, siedmioro dzieci w roku szkolnym 2013/2014, w tym dwoje z powodu umieszczenia ich w placówce opiekuńczo – wychowawczej, pięcioro dzieci w roku szkolnym 2014/2015, w tym dwoje zostało umieszczonych w placówce opiekuńczo – wychowawczej oraz 10 dzieci w roku szkolnym 2015/2016, w tym jedno dziecko z powodu umieszczenia go w placówce opiekuńczo – wychowawczej.

Jak podała p.o. Kierownika, najczęstszą przyczyną rezygnacji była zmiana miejsca zamieszkania, przejście do publicznego przedszkola, zaprzestanie korzystania z pomocy MOPS i rezygnacja na wniosek rodzica. W przypadku rezygnacji, udzielano rodzicom informacji o alternatywnych formach udzielania wsparcia i pomocy.

(dowód: akta kontroli str. 127, 155 – 156)

Na podstawie zapisów w dziennikach, w których odnotowywano obecność dziecka w danym dniu, w miesiącach październik i kwiecień każdego roku objętym kontrolą, stwierdzono, że średni odsetek obecności na zajęciach kształtował się od 62% (w kwietniu 2015 r.) do 84% (w październiku 2015 r.).

(dowód: akta kontroli str. 157)

5. Dla każdej z grup stworzono regulaminy, dotyczące norm i zasad zachowania w Placówce. Regulaminy te, zwane także kontraktami, każdego roku były tworzone wspólnie z podopiecznymi w ramach zajęć grupowych i zostały wywieszane w widocznym miejscu w salach poszczególnych grup, aby dzieci na bieżąco mogły przypominać sobie o normach i zasadach, a także wynikających z nich dla siebie konsekwencjach. W regulaminach tych zawarto zapisy wskazujące na pożądane zachowania, a liczba zapisów wynosiła od 7 do 14 pozycji, w zależności od grupy. Zasady postępowania dla grupy dzieci w wieku przedszkolnym były wyrażone również w formie rysunkowej. Podstawowe zasady zapisane w tych regulaminach dotyczyły wzajemnego szacunku, dobrowolności pobytu w Placówce oraz właściwego zachowania.

(dowód: akta kontroli str. 128, 179 – 180)

6.1. Placówka była czynna pięć dni w tygodniu, od poniedziałku do piątku, w godzinach od 7³⁰ do 18⁰⁰, a w czasie ferii zimowych, wakacji oraz przerw świątecznych w szkole - w godzinach 7³⁰ – 16³⁰.

Godziny pracy Placówki w okresie roku szkolnego zostały dostosowane do potrzeb poszczególnych grup dzieci: grupy najmłodszych miały zajęcia od godziny 7³⁰ do 13⁰⁰, a dzieci szkolne korzystały z pobytu w Placówce w godzinach 13⁰⁰ - 18⁰⁰. Po przybyciu do Placówki dzieci otrzymywały wsparcie w odrabianiu zadań domowych i nauce, po zakończeniu odrabiania lekcji prowadzone były zajęcia grupowe.

Dzieciom nie organizowano dojazdu do Placówki. Podopieczni Placówki mieszkali w jej okolicy.

(dowód: akta kontroli str. 128)

6.2. W Placówce sporządzono Plany Pracy na każdy rok objęty kontrolą, w których przedstawiono zakres świadczonych przez Placówkę usług opiekuńczo – wychowawczych, zasady pracy w grupach wiekowych, zakres prowadzonej

²¹ Odpowiednio: 2012/2013, 2013/2014, 2014/2015 i 2015/2016.

współpracy z innymi instytucjami: szkołą, przedstawicielami sądu, Policji i innymi organizacjami zajmującymi się problematyką rodziny i dziecka, a także z rodzicami dzieci. Zapisano organizację zebrań Stałego Zespołu ds. Okresowej oceny sytuacji dziecka. Przedstawiono zadania i cele Placówki, a także sposoby realizacji celów (w oparciu o plan pracy z grupą i indywidualne plany pracy z wychowankami). Ponadto na 2015 r. i 2016 r. opracowano kwartalne plany pracy, w których zaplanowano realizację wyszczególnionych zadań. W semestralnych planach pracy z poszczególnymi grupami (młodsza, średnia, starsza i dwie grupy maluchów – od 2,5 do 4 lat i 5 latki), przedstawiono m.in. strukturę grupy, występujące problemy, cele, organizację czasu, formułę pracy – działania – formy zajęć dla grupy (m.in. zajęcia socjoterapeutyczne). Po zakończeniu semestru dokonywano oceny planu pracy z daną grupą. Ponadto wychowawcy sporządzali harmonogram pracy na każdy tydzień, ze szczegółowością na każdy dzień, ujmowano w nich także zajęcia stałe jak wyjście na basen, na salę gimnastyczną, kąpiele higieniczne (umożliwienie dzieciom skorzystania z kąpiele²²).

Plany pracy sporządzali specjaliści, tj. pedagog – socjoterapeuta, psycholog, pedagog i logopeda. Wszyscy zatrudnieni specjaliści dokonywali oceny realizacji planu pracy za dany okres. W dziennikach zajęć z dziećmi, wychowawcy odnotowywali przedmiot i zakres zajęć realizowanych w danym dniu z podziałami na godziny. Osobne dzienniki prowadzili specjaliści: pedagog i logopeda oraz socjoterapeuta, w którym odnotowywano przebieg zajęć socjoterapeutycznych. Ponadto, logopeda od marca 2016 r. prowadził dziennik zajęć indywidualnych. Psycholog prowadził karty pracy z dzieckiem.

Indywidualnie były prowadzone zajęcia przez logopedę oraz zajęcia korekcyjno-kompensacyjne, w trakcie których pomagano odrobić zadania domowe, douczano. Zajęcia te były prowadzone cyklicznie.

W Placówce prowadzone były dzienniki pracy grupowej, w których wychowawcy odnotowywali przebieg i zakres realizowanych zajęć. Obecność dzieci odnotowywano w osobno prowadzonych dziennikach obecności.

Na przykładzie dokumentacji z dwóch tygodni (7 – 11 grudnia 2015 r. oraz 11 – 15 kwietnia 2016 r.) stwierdzono, że w przeważającej większości zaplanowane zajęcia były realizowane zgodnie z harmonogramem. Rozbieżności dotyczyły - w jednym tygodniu przeprowadzono dwa inne zajęcia niż zaplanowano²³, a w drugim tygodniu nie odnotowano w dzienniku realizacji dwóch zaplanowanych zajęć²⁴.

Jak podała p.o. Kierownika Placówki, rozbieżności między zaplanowanymi zajęciami a faktycznie zrealizowanymi mogą wynikać z frekwencji dzieci w danym dniu, godziny ich przyścia do Placówki, czasu poświęconego na pomoc w nauce, warunków pogodowych, ponadto realizowane zajęcia uzależnia się od potrzeb i nastroju dzieci w danym dniu.

(dowód: akta kontroli str. 236 – 237)

7. Według stanu na koniec I półrocza 2016 r., w Placówce było zatrudnionych na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony 5 wychowawców²⁵, w tym jednemu powierzono pełnienie obowiązków kierownika²⁶. Czterech wychowawców

²³ Zajęcia kulinarne i grupowe–mieszane plastyczno – twórcze, zamiast muzycznych i socjoterapeutycznych.

²³ Zajęcia kulinarne i grupowe–mieszane plastyczno – twórcze, zamiast muzycznych i socjoterapeutycznych.

²⁴ Zajęć na sali gimnastycznej i wyjścia do parku miejskiego i do harcówki MOPS.

²⁵ Jeden wychowawca wypowiedział umowę o pracę z dniem 30 sierpnia 2016 r.

²⁶ Kierownik Placówki w okresie od 17 listopada 2015 r. do 17 listopada 2016 r. przebywał na urlopie bezpłatnym.

było zatrudnionych na pełny etat, a jednemu wychowawcy, na 2016 r. zmieniono warunki pracy, poprzez wyznaczenie mu stanowiska wychowawcy w wymiarze 0,5 etatu i 0,5 etatu pedagoga. Ponadto, na podstawie umowy o pracę, na czas określony zatrudniano na pełny etat psychologa²⁷, trzech pedagogów, w tym dwóch na pełny etat, jednego na pół etatu, czwarty pedagog był zatrudniony na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony w wymiarze 0,5 etatu.

W okresie objętym kontrolą w Placówce stosunek pracy ustał z dwoma pracownikami zatrudnionymi na stanowisku młodszy wychowawca, przy czym jedna umowa została wypowiedziana przez pracownika, druga umowa wygasła w związku z upływem terminu, na jaki została zawarta.

Wśród 12 zatrudnionych i świadczących merytoryczną pracę w Placówce w okresie objętym kontrolą, był jeden mężczyzna, zatrudniony od 4 stycznia 2016 r. na pełnym etacie na stanowisku pedagoga. Więcej mężczyzn nie aplikowało do pracy w Placówce.

(dowód: akta kontroli str. 158 – 162)

Placówka sporadycznie korzystała z pomocy wolontariuszy. W 2013 r. wolontariusze zorganizowali spotkanie z Mikołajem dla najmłodszych grup. W II półroczu 2014 r. Placówka korzystała z pomocy 15 uczniów liceum ogólnokształcącego, dwóch z nich kontynuowało współpracę z Placówką w 2015 r. Wśród wolontariuszy nie było dawnych wychowanków Placówki.

(dowód: akta kontroli str. 154)

8. Kierownik Placówki oraz osoby pracujące z dziećmi w poszczególnych latach objętych kontrolą posiadali kwalifikacje wskazane w art. 25 i 26 ustawy o wspieraniu rodziny. Wszyscy wychowawcy posiadali wykształcenie wyższe na kierunku określonym w ww. przepisach, jedna osoba, która ukończyła studia na kierunku historia, specjalność nauczycielska, przed przyjęciem do pracy w Placówce posiadała udokumentowany co najmniej 3-letni staż pracy z dziećmi.

Osoby zatrudnione w Placówce uczestniczyły w szkoleniach podnoszących kwalifikacje zawodowe w zakresie pracy z dzieckiem i rodziną. Miasto nie organizowało szkoleń dla wychowawców i specjalistów zatrudnionych w Placówce. Pracownicy Placówki uczestniczyli w szkoleniach nieodpłatnych organizowanych przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Katowicach, a także w szkoleniach organizowanych przez Kierownika Placówki w ramach środków na dany rok. Wydatki na szkolenia w okresie objętym kontrolą, wyniosły: 4 tys. zł w 2013 r., 2,8 tys. zł w 2014 r., 6 tys. zł w 2015 r. W 2016 r. zaplanowano szkolenie w IV kwartale, zarezerwowana kwota na ten cel wynosiła 3,5 tys. zł.

Wychowawcy i specjaliści pracujący z dziećmi w Placówce uczestniczyli w szkoleniu superwizyjnym w 2015 r., którego koszt wyniósł 4,5 tys. zł. Zdaniem NIK, organizowanie tego typu szkoleń należy wskazać jako przykład dobrych praktyk.

(dowód: akta kontroli str. 159 – 167)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

W 2016 r., zmieniając warunki pracy i płacy jednej wychowawczynie, Dyrektor MOPS powierzył jej obowiązki pedagoga w Placówce w wymiarze 0,5 etatu, podczas gdy pracownik ten nie posiadał tytułu zawodowego magistra na kierunku

²⁷ Na umowie o pracę na czas nieokreślony od 1 września 2016 r.

pedagogika albo pedagogika specjalna (posiadała tytuł magistra historii, specjalność nauczycielska), przez co nie spełniał wymogów określonych w art. 26 ust. 1 pkt 2 ustawy o wspieraniu rodziny.

Dyrektor MOPS w wyjaśnieniu podał, że wynikało to z wakatu na stanowisku pedagoga, a przy zawieraniu umowy wziął pod uwagę 29 letnie doświadczenie pracownika w pracy pedagogicznej.

(dowód: akta kontroli str. 158 – 159, 168 – 170)

Opis stanu
faktycznego

9. W placówce prowadzone było dożywianie dzieci. Dzieciom z grup przedszkolnych podawano śniadanie i obiad (zupę i drugie danie) w dni robocze w całym roku, a dzieciom z grup szkolnych podawano kolację. W okresie przerw w nauce (ferie zimowe, przerwy świąteczne i wakacje letnie), oprócz kolacji podawano również obiady. Dożywianie finansowane było ze środków własnych Miasta.

(dowód: akta kontroli str. 159)

10. W latach 2013 – 2016 (I półrocze) MOPS przeprowadził dwie kontrole w Placówce, jedna była kontrolą problemową (w 2013 r.), druga była kontrolą sprawdzającą (2014 r.). W wyniku kontroli problemowej stwierdzono, że [1] w regulaminie Placówki nie określono sposobu prowadzenia dokumentacji oraz nie uwzględniono wszystkich zadań określonych w art. 28 ust. 4 ustawy o wspieraniu rodziny; [2] w 2012 r., nie zatrudniano psychologa i pedagoga, co uniemożliwiało pełną i prawidłową realizację zadań ustawowych [3] dokumenty Placówki nie zawierały daty i podpisów osób je sporządzających. Kontrola sprawdzająca, przeprowadzona w 2014 r. stwierdziła, że zalecenia zostały wykonane, m.in. poprzez zmianę regulaminu Placówki, a w Placówce zatrudniono psychologa i pedagoga.

(dowód: akta kontroli str. 238 – 239)

11. Placówka mieściła się w wolnostojącym, parterowym budynku²⁸, który w całości był przeznaczony na jej potrzeby. Budynek ten znajdował się w okolicy parku miejskiego, w którym był m.in. plac zabaw. Placówka posiadała dwie świetlice dla dzieci (małą i dużą), pomieszczenie klubu młodzieżowego, jadalnię, trzy pomieszczenia biurowe²⁹, dwa sanitariaty dla dzieci i jedno dla personelu. Placówka nie posiadała sali gimnastycznej. Za budynkiem Placówki znajdował się ogrodzony plac zabaw, na którym znajdowały się dwie huśtawki i instalacja do wspinania się ze zjeżdżalnią. W Placówce spełniono wymogi wynikające z § 3 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 13 października 2015 r. w sprawie wymagań lokalowych i sanitarnych, jakie musi spełniać lokal, w którym ma być prowadzona placówka wsparcia dziennego³⁰. Stwierdzono jedynie, że apteczka w Placówce nie posiadała w dniu kontroli kompletnego wyposażenia w środki opatrunkowe, określone w § 3 pkt 12 ww. rozporządzenia. Brakujące środki zostały zakupione w trakcie niniejszej kontroli.

(dowód: akta kontroli str. 171 – 181)

²⁸ Przy ul. Śniadeckiego nr 13 w Siemianowicach Śląskich.

²⁹ dla pracowników merytorycznych, kierownika Placówki i pracownika socjalnego.

³⁰ Dz.U. z 2015 r., poz. 1630.

3.2. Skuteczność pracy placówki wsparcia dziennego

3.2.1. W okresie objętym kontrolą ogółem dziewięcioro³¹ dzieci uczęszczających do Placówki zostało umieszczonych w placówkach opiekuńczo – wychowawczych, dzieci te jednocześnie zrezygnowały z dalszego korzystania w Placówce.

(dowód: akta kontroli str. 159).

3.2.1. W toku kontroli dokonano analizy dokumentów wszystkich 29 wychowanków Placówki będących w wieku szkolnym, w tym 28³² którzy uczęszczali do niej w I półroczu 2016 r. oraz jednego, który zrezygnował z pobytu w Placówce we wrześniu 2015 r.³³

W analizowanych sprawach nie stwierdzono przypadku skierowania do Placówki dziecka przez Sąd. Dzieci uczęszczały do Placówki dobrowolnie. W badanej próbie nie wystąpił przypadek dziecka uczęszczającego do Placówki, które w okresie objętym kontrolą, zostało umieszczone w pieczy zastępczej. Rodzice wszystkich 29 dzieci od wielu lat³⁴ korzystali z pomocy społecznej, sytuacja w tych rodzinach była znana MOPS, zaproponowano rodzicom tych dzieci pomoc w postaci pobytu dziecka w Placówce. We wszystkich przypadkach jako podstawę skierowania dziecka do Placówki wskazano, ubóstwo, bezradność rodziców w sprawach opiekuńczo – wychowawczych, trudne warunki mieszkaniowe – brak miejsca do nauki i odpoczynku, często bezrobocie rodziców i wielodzietność. W analizowanych sprawach była sporządzona przez pracownika socjalnego notatka, w której stwierdzano zasadność przyjęcia dziecka do Placówki.

W jednej sprawie, na 29 analizowanych, stwierdzono pisemną zgodę rodziców na pobyt dziecka w Placówce³⁵. Jak podała w wyjaśnieniach p.o. Kierownika Placówki, pisemne zgody rodziców na pobyt dziecka w Placówce przyjmowane były od września 2015 r., wcześniej nie wymagano od rodziców dzieci pisemnej zgody, a dzieci przyjmowano na podstawie ustnej prośby.

Dla wszystkich dzieci została opracowana przez pracowników Placówki diagnoza oceniająca psychologiczne, pedagogiczne i społeczne uwarunkowania dziecka, a także jego sytuację rodzinną, szkolną i rówieśniczą. Diagnozy te zostały opracowane w 22 przypadkach (76% badanych spraw) w okresie trzech miesięcy od dnia przyjęcia dziecka do Placówki, przy czym tylko w czterech przypadkach diagnozy te zostały opracowane w okresie od jednego do dwóch miesięcy od dnia przyjęcia dziecka, a w pozostałych 18 przypadkach (tj.62%) diagnoza ta została opracowana z końcem trzeciego miesiąca pobytu dziecka w Placówce. W siedmiu pozostałych przypadkach (24 %), diagnoza została opracowana z niedochowaniem określonego w Regulaminie Placówki (§ 8) terminu trzech miesięcy³⁶, a w żadnej z tych diagnoz nie podano przyczyny niedochowania terminu. Średni czas opracowania diagnozy dla przyjętego do Placówki dziecka wyniósł 3,5 miesiąca.

(dowód: akta kontroli str. 244 – 400)

Wyjaśniając przyczyny opracowania pierwszej diagnozy po upływie trzech miesięcy od dnia przyjęcia dziecka do Placówki, p.o. Kierownika podała, że w trzech przypadkach (dwóch w 2007 r., jednym w 2011 r.) diagnoza została opracowana przed wprowadzeniem do Regulaminu trzymiesięcznego

³¹ W tym: 6 dzieci w 2013 r., 2 w 2014 r. i 1 w 2015 r.

³² W tym siedmioro dzieci zakończyło uczestnictwo w Placówce przed kontrolą NIK.

³³ W dokonanej analizie nie uwzględniono dzieci, które uczęszczały do Placówki krócej niż 3 miesiące i dla których w związku z tym nie opracowano diagnozy i planu pracy.

³⁴ W 28 przypadkach od roku 1997 do 2007, w jednym przypadku od 2013 r.

³⁵ Dziecko zostało przyjęte 1 kwietnia 2016 r.

³⁶ 6 diagnoz w okresie od 4 do 6 miesięcy od dnia przyjęcia dziecka do Placówki jedna po upływie 1 roku.

terminu do jej opracowania, w trzech przypadkach niedochowanie omawianego terminu było związane z niską frekwencją dzieci, a w jednym przypadku, jako przyczynę niedochowania trzymiesięcznego terminu do sporządzenia diagnozy podano zmianę wychowawcy dziecka.

(dowód: akta kontroli str. 148 – 149)

Wyjaśniając przyczyny przyjęcia w Regulaminie Placówki trzymiesięcznego terminu³⁷ na sporządzenie diagnozy dziecka i indywidualnego planu pracy z dzieckiem, Dyrektor MOPS podał, że przyjęty trzymiesięczny okres poprzedzający sporządzenie pierwszej diagnozy dziecka jest okresem optymalnym i nie ma możliwości dokonania rzetelnej oceny dziecka w krótszym okresie. Podał, że dopiero po upływie kilku tygodni dziecko zaczyna się zachowywać w nowym środowisku w sposób dla siebie naturalny, więc dokonywanie oceny dziecka na krótko po przyjęciu prowadziłoby do otrzymania zniekształconego obrazu jego osoby.

(dowód: akta kontroli str. 243)

NIK zwraca uwagę, że do Placówki przyjmowane są dzieci, którym bezwzględnie potrzebne jest wsparcie instytucjonalne, a pomoc winna być im udzielona szybko i bez zbędnej zwłoki. Aby móc realizować zadania określone w art. 24 ust. 3 ustawy o wspieraniu rodziny, konieczne jest rozpoznanie dysfunkcji dziecka, a szybkie opracowanie diagnozy problemów dziecka i planu pracy z nim, niewątpliwie może przyspieszyć udzielenie dziecku profesjonalnego wsparcia. Przyjęte w Regulaminie Placówki rozwiązania co do terminu opracowania diagnozy i planu pracy z dzieckiem, sprawiły, że diagnoza i plan pracy były opracowywane – w 62% przypadków, w – co prawda – ustanowionym terminie, jednak w żadnym przypadku nie uzasadniano, z jakiego powodu skorzystano z maksymalnego wymiaru czasu. Niezbędne jest zatem wdrożenie rozwiązań, które przyczynią się do szybszego otrzymania przez wychowanków Placówki profesjonalnego wsparcia i pomocy specjalistów, której wymagają. NIK jako pozytywną wskazuje w związku z tym dokonaną w toku kontroli zmianę regulaminu Placówki, polegającą na nakazaniu opracowania diagnozy i planu pracy z dzieckiem niezwłocznie, nie później niż w okresie 3 miesięcy po przyjęciu dziecka do Placówki.

(dowód: akta kontroli str. 130 – 144)

Zgodnie z postanowieniami Regulaminu, diagnozy dziecka i indywidualny plan pracy z dzieckiem były sporządzane co pół roku. Szczegółowej analizie w badanych przypadkach poddano ostatnie diagnozy, stwierdzając, że zawierały one wyniki obserwacji i analizę zachowań dziecka w jego relacjach ze światem (w relacjach z rówieśnikami, z dorosłymi i w stosunku do własnej osoby), ocenę deficytów, dysfunkcji w oparciu o cechy zaburzonego zachowania.

W analizowanej dokumentacji 29 wychowanków nie stwierdzono orzeczeń o niepełnosprawności dziecka, wskazujących zaburzenia zachowania. Wszystkie 29 analizowanych diagnoz zawierało ocenę deficytów i dysfunkcji dziecka, rozpoznanie jego potrzeb i określenie niezaspokojonych potrzeb, mocne strony dziecka (tj. pozytywne cechy / zachowania, talenty, zainteresowania, rodzaj zadań/działań, które dziecko dobrze wykonuje). W aktach sprawy dokumentowano rozmowy przeprowadzone z jego rodzicami (najczęściej z matką), z wychowawcą szkolnym, a także z pracownikiem socjalnym. W jednym przypadku odnotowano

³⁷ Użyto sformułowania – nie później niż do 3 miesięcy od daty przyjęcia dziecka do Placówki.

wyniki konsultacji z kuratorem sądowym, a w jednym w aktach stwierdzono opinię w sprawie objęcia dziecka pomocą psychologiczno-pedagogiczną w szkole lub w placówce - wystawioną przez Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną w Siemianowicach Śląskich.

W każdym analizowanym przypadku sporządzony został przez pracowników Placówki (psycholog, pedagog, wychowawca, pracownik socjalny) Korekcyjny plan pracy z dzieckiem, w którego opracowaniu nie uczestniczyli rodzice i wychowawca szkolny. W planach tych, opracowywanych na okresy półroczne, zawarto cele oddziaływań (bez podziału na krótko i długoterminowe), wskazano formy realizacji działań, nie wskazano osób odpowiedzialnych (działania miały być realizowane przez pracowników Placówki). Nie wskazano priorytetów w pracy wychowawczej i terapeutycznej – wszystkie cele były określone na jednym poziomie. Przedstawiono działania planowane do podjęcia, zajęcia specjalistyczne, w których dziecko powinno uczestniczyć, w szczególności zajęcia korekcyjno-kompensacyjne, a w przypadku dzieci tego wymagających zajęcia socjoterapeutyczne, logopedyczne. Określono efekty, jakie miały przynieść prowadzone działania, jako sposób pomiaru przyjęto obserwację, nie zawarto wskaźników realizacji celów.

NIK zwraca uwagę, że w ocenach realizacji planu pracy z dzieckiem opisywano zachowanie i sposób funkcjonowania dziecka, natomiast nie odnoszono się do planu pracy, do zaplanowanych w nim działań i specjalistycznych zajęć. Nie wskazywano wobec tego w ocenach, które działania ujęte w planie przyniosły oczekiwany skutek, które okazały się „nietrafione”, a także nie odnoszono się do efektów, które zakładano uzyskać w wyniku pracy z dzieckiem.

Zdaniem NIK, brak rzetelnej weryfikacji realizowanych działań, ujętych w planie pracy z dzieckiem, uniemożliwia korektę przyjętych założeń i wypracowanie lepszych, bardziej adekwatnych metod dla udzielenia pomocy i wsparcia podopiecznym Placówki.

Po upływie okresu, na który został opracowany korekcyjny plan pracy z dzieckiem, tj. co pół roku, dokonywano oceny dziecka, jego zachowania w relacjach w rodzinie, funkcjonowania emocjonalnego i w rolach społecznych. Z analizy 28 ostatnich opracowanych ocen³⁸ dla poszczególnych analizowanych spraw, wynika, że w dziewięciu przypadkach (32%) zauważono pozytywne zmiany w zachowaniu dziecka, w ośmiu przypadkach (29%) zmiany były nieznaczne, a w 11 przypadkach (39%) nie zaobserwowano zmiany zachowania dziecka, w tym w jednym przypadku zaobserwowano nawet regres³⁹ w jego zachowaniu. Sporządzone opinie nie były przekazywane rodzicom ani wychowawcom w szkole.

W otrzymanych 30 odpowiedziach, w ramach przeprowadzanego badania ankietowego⁴⁰ wśród nauczycieli wychowanków Placówki, po 38% ankietowanych podało, że zachowanie dziecka się poprawiło, i że nie zauważyło żadnych zmian w zachowaniu dziecka. Zmiana zachowania polegała – według 21% ankietowanych na słuchaniu dorosłych i wykonywaniu przez dziecko swoich obowiązków, na byciu grzeczniejszym (16%) oraz na lepszej nauce (14%). Według 21% ankietowanych - dziecko nie sprawiało problemów wychowawczych, toteż nie odnieśli się do ewentualnych zmian w jego zachowaniu.

(dowód: akta kontroli str. 559 – 627)

³⁸ Zachowanie jednego dziecka będzie oceniane po upływie okresu, na który został opracowany pierwszy plan pracy z dzieckiem, tj. w lutym 2017 r.

³⁹ Stwierdzono, że dziecko zachowuje się nieadekwatnie do swojego wieku.

⁴⁰ Z rozślanych 32 ankiet do nauczycieli wpłynęło 30 wypełnionych ankiet, tj. 93,7%.

W otrzymanych odpowiedziach ankietowych⁴¹ rodziców wychowanków Placówki, 64% osób podało, że są bardzo zadowoleni z pobytu dziecka w placówce, a 32%, że trochę są zadowoleni, nie było żadnej odpowiedzi świadczącej o niezadowoleniu z pobytu dziecka w Placówce. Po 16 % ankietowanych rodziców wskazało, że zamiana zachowania dziecka polegała na byciu przez niego grzeczniejszym oraz na lepszej nauce. Dziecko też słuchało dorosłych i wykonywało swoje obowiązki (15%) oraz nie chodziło na wagary (13%).

(dowód: akta kontroli str. 506 – 558)

We wszystkich analizowanych przypadkach aktualizowano diagnozę i plan pracy z dzieckiem po upływie okresu, na jaki te dokumenty zostały sporządzone, tj. co pół roku. W analizowanych aktach odnotowywano kontakty wychowawców i pracownika socjalnego Placówki z rodzicami dzieci, obecność rodziców na poszczególnych imprezach i wycieczkach organizowanych przez Placówkę, proponowane rodzicom spotkania ze specjalistami oraz podawano informacje czy rodzice z tej formy pomocy korzystają.

Przedstawiając działania podjęte przez Placówkę w celu zaangażowania rodziców w proces wspierania dzieci, p.o. Kierownika podała, że stosowane były przede wszystkim słowne metody pracy – rozmowy motywujące do zmiany sytuacji rodzinnej, umożliwienie im spotkań z wychowawcami, pedagogami, psychologiem. Wskazała także, że najtrudniejsze były te formy współpracy z rodzinami, które wymagają ich zaangażowania i długofalowych działań. Potrzeba zdiagnozowania dziecka w poradni psychologiczno- pedagogicznej spotykała się z oporem ze strony rodziców, niechęcią do załatwiania spraw urzędowych. W przypadku zauważenia, że problemy dziecka były konsekwencją trudniej sytuacji rodzinnej, proponowano spotkania umożliwiające kształtowanie prawidłowego pełnienia funkcji opiekuńczych i wychowawczych, a rodzice nie przychodzili na spotkania albo wycofywali się, gdy zauważyli, że oczekuje się od nich systematyczności i zaangażowania. Najczęściej tłumaczą to koniecznością opieki nad najmłodszymi z dzieci, nie korzystali jednak z oferowanej przez pracowników opieki nad tymi dziećmi.

(dowód: akta kontroli str. 233 – 234).

Zdaniem NIK, stworzenie możliwości zostawienia młodszych dzieci pod opieką wychowawców Placówki na czas korzystania przez rodziców z porad i konsultacji, należy wskazać jako przykład dobrych praktyk.

W odpowiedziach, 50% ankietowanych rodziców podało, że mieli kontakt z wychowawcami Placówki częściej niż raz w miesiącu, przy czym 20% rodziców, podało, że kontakt z wychowawcami był przy odprowadzaniu lub odbieraniu dzieci z Placówki, a także na bieżąco był utrzymywany kontakt telefoniczny.

Z analizowanych dokumentów wynika, że rodzicom proponowano skorzystanie z indywidualnej pomocy / konsultacji psychologa lub pedagoga. Nie oferowano i nie organizowano spotkań grupowych. W aktach badanych spraw, poza jednym przypadkiem nie było informacji świadczących o korzystaniu przez rodziców z pomocy innych instytucji lub podmiotów leczniczych. Sześć rodzin (z ogółu 16, których dokumenty analizowano) korzystało z pomocy w postaci asystenta rodziny. Wszystkie rodziny, których dokumentację dzieci poddano analizie, otrzymywały pomoc społeczną w postaci różnego rodzaju zasiłków⁴², wszystkim dzieciom

⁴¹ Z rozesłanych 32 ankiet do rodziców wychowanków wpłynęło 25 wypełnionych ankiet, tj. 78%.

⁴² Zasiłki okresowe, zasiłki celowe na zakup żywności lub posiłków, zasiłki celowe na zakup obuwia, bielizny osobistej, opalu leków, rodzice z dwóch rodzin otrzymali zasiłek stały z tytułu niepełnosprawności. Dwie rodziny uczestniczy w projekcie „Inwestuj w siebie”, jeden rodzic brał udział w projekcie Klubu Integracji Społecznej.

opłacano posiłki w szkole. Rodzice tych rodzin nie uczestniczyli w warsztatach i nie brali udziału w terapii. Z wychowawcą w szkole, wychowawca lub pracownik socjalny kontaktował się średnio co trzy miesiące, uzyskując od niego informacje o funkcjonowaniu dziecka w szkole i o postępach w nauce.

(dowód: akta kontroli str. 244 – 400)

W udzielonych odpowiedziach, 28% ankietowanych nauczycieli podało, że są zadowoleni ze współpracy z Placówką, 68% nauczycieli wskazało odpowiedź raczej tak, a 4% - nie było zadowolonych.

(dowód: akta kontroli str. 559 – 627)

Z analizowanych 29 spraw, w ośmiu przypadkach dzieci zostały wypisane z uczestnictwa w Placówce przez rodziców⁴³ i dzieci te nie zostały ponownie zapisane przez rodziców.

W jednej ankiecie, nauczyciel podał, że dziecko regularnie korzystało z Placówki w IV i V kl. i wtedy jego zachowanie i obowiązkowość były zadowalające. Gdy dziecko przestało korzystać – jego zachowanie się pogorszyło.

Pytani co należałoby zmienić w Placówce, aby praca przynosiła większe efekty w postaci poprawy funkcjonowania dziecka w szkole, 17% ankietowanych nauczycieli dobrze oceniło pracę Placówki, stwierdzając, że nic nie trzeba zmienić, 21% wskazało na potrzebę większego zaangażowania rodziców do współpracy, a 8% wskazało na potrzebę częstszych kontaktów z wychowawcą szkolnym.

(dowód: akta kontroli str. 619 – 627)

W otrzymanych 25 odpowiedziach, w wyniku przeprowadzanego badania ankietowego⁴⁴ wśród wychowanków Placówki, 72% ankietowanych dzieci podało, że uczęszczało do Placówki pięć dni w tygodniu, 24%, że trzy razy w tygodniu, a 4%, że kilka razy w miesiącu. 88% ankietowanych dzieci podało, że jest zadowolonych z tego, że może uczęszczać do Placówki, w tym 62% podało, że jest bardzo zadowolonych. 84% ankietowanych dzieci ma wielu (44%) lub kilku serdecznych koleżanek i kolegów, z którymi chętnie (92%) spędziliby wakacje lub świąteczne dni. 88% ankietowanych wskazało odpowiedź, że w Placówce jest wiele (60%) i kilka (28%) interesujących zajęć, 4% ankietowanych podało, że zajęcia nie są interesujące, a 4%, że zajęcia są nudne. 66% ankietowanych podało, że w przypadku trudności w nauce może liczyć na pomoc wychowawcy z Placówki, natomiast żadne ankietowane dziecko nie wskazało na odpowiedź, że w takiej sytuacji nie ma, na kogo liczyć. Pozytywnie oceniono wychowawców Placówki, 88% wskazało odpowiedź, że nikt z wychowawców nie krzyczy i nie wyzywa dzieci, 8% ankietowanych podało, że niektórzy tacy wychowawcy są.

(dowód: akta kontroli str. 410 – 505)

Ocena cząstkowa

Placówka prawidłowo realizowała swoje zadania statutowe, zatrudniając w tym celu specjalistów: pedagogów i psychologa. Dokonywano rozeznania sytuacji rodzinnej, psychospołecznej i materialnej dziecka, stwierdzając zasadność jego przyjęcia do Placówki. NIK pozytywnie ocenia opracowanie dla każdego dziecka diagnozy, i korekcyjnego planu pracy z dzieckiem. Diagnozy i plany pracy były uaktualniane, stosownie do zmian zachodzących w zachowaniu dziecka. Jednakże nie dokonywano oceny zrealizowanych działań, ujętych w planie pracy z dzieckiem. Placówka udzielała instytucjonalnego wsparcia dzieciom realizując zajęcia indywidualne, grupowe i specjalistyczne. Współpracowała w tym zakresie ze szkołami, podejmowała także działania w celu angażowania rodziców w sprawy

⁴³ Dzieci te zakończyły uczestnictwo w Placówce przed kontrolą NIK.

⁴⁴ Z rozestanych 32 ankiet do dzieci wpłynęło 25 wypełnionych ankiet, tj. 78%.

dziecka. Dni i godziny pracy Placówki były dostosowane do potrzeb dzieci. Warunki i wyposażenie Placówki spełniały wymogi określone w stosownych przepisach. Skuteczność pracy Placówki jest, zdaniem NIK, niezadowolająca, z ocen realizacji planu pracy z dzieckiem wynika, że w większości – w 68% analizowanych spraw, zmiany w zachowaniu dziecka były nieznaczne lub wręcz niezauważalne. Stwierdzona nieprawidłowość dotyczyła powierzenia w 2016 r. obowiązków pedagoga osobie nieposiadającej wymaganych kwalifikacji.

IV. Wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli⁴⁵, wnosi o:

1. **Podjęcie działań zapewniających powierzenie stanowisk w Specjalistycznej Placówce Wsparcia Dziennego Dla Dzieci osobom posiadającym wymagane kwalifikacje.**
2. **Ujmowanie wydatków ponoszonych na funkcjonowanie placówek wsparcia dziennego we właściwym rozdziale klasyfikacji budżetowej.**

IV. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy Najwyższej Izbie Kontroli kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Katowicach.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Katowice, dnia 15 grudnia 2016 r.

**Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Katowicach**

**Kontroler
Anna Hulboj
Gł. specjalista kontroli państwowej**

⁴⁵ Dz. U. z 2015 r., poz. 1096 ze zm.